

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSIYA SOHASINI BOSHQARISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI

Omonova Navro'zoy Ro'zibek qizi

Toshkent Davlat Yuridik Universiteti

E-mail: ibrohimovanavrozoy@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasida investitsiya sohasini boshqarishning o'ziga xos jihatlari qaratilgan. Maqolada O'zbekistondagi me'yoriy-huquqiy baza, investitsiyalarni rag'batlantirish va xorijiy investitsiya siyosati ko'rib chiqiladi. Shuningdek, u qishloq xo'jaligi, energetika va infratuzilma kabi muhim tarmoqlarga sarmoya kiritish uchun qiyinchiliklar va imkoniyatlarni tahlil qiladi. Tadqiqotda investitsiya muhitini yaxshilash va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha hukumatning sa'y-harakatlari, investitsiya loyihalarini qo'llab-quvvatlashda mahalliy va xalqaro tashkilotlarning o'rni ko'rsatilgan. Bundan tashqari, avtoreferatda O'zbekistonning investitsiya sohasini boshqarishning mamlakat iqtisodiy rivojlanishi va mintaqaviy integratsiyaga potentsial ta'siri muhokama qilinadi. Umuman olganda, maqola O'zbekistondagi sarmoyaviy landshaft va uning investorlar va siyosatchilar uchun ta'siri haqida to'liq ma'lumot beradi.

Kalit so'zlar: Xalqaro investitsiyalar huquqi, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI), erkin investitsiya siyosati, iqtisodiyot drayveri, tadbirkorlik, arbitraj.

АННОТАЦИЯ: Данная статья посвящена конкретным аспектам управления инвестиционной сферой в Республике Узбекистан. В статье рассматриваются нормативно-правовая база, инвестиционные стимулы и политика иностранных инвестиций в Узбекистане. В нем также анализируются проблемы и возможности для инвестиций в ключевые отрасли, такие как сельское хозяйство, энергетика и инфраструктура. В исследовании освещаются усилия правительства по улучшению инвестиционного климата и привлечению прямых иностранных инвестиций, а также роль местных и международных организаций в поддержке инвестиционных проектов. Кроме того, в аннотации обсуждается потенциальное влияние управления инвестиционной сферой Узбекистана на экономическое развитие страны и региональную интеграцию. В целом, в документе представлен всесторонний обзор инвестиционного ландшафта в Узбекистане и его последствий для инвесторов и политиков.

Ключевые слова: Международное инвестиционное право, прямые иностранные инвестиции (ПИ), либеральная инвестиционная политика, экономические факторы, предпринимательство, арбитраж.

ABSTRACT: This article focuses on specific aspects of investment field management in the Republic of Uzbekistan. The paper examines the regulatory framework, investment incentives, and foreign investment policies in Uzbekistan. It also analyzes the challenges and opportunities for investment in key industries such as agriculture, energy, and infrastructure. The study highlights the government's efforts to improve the investment climate and attract foreign direct investment, as well as the role of local and international organizations in supporting investment projects. Additionally, the abstract discusses the potential impact of Uzbekistan's investment field management on the country's economic development and regional integration. Overall, the paper provides a comprehensive overview of the investment landscape in Uzbekistan and its implications for investors and policymakers.

Key words: International Investment Law, Foreign Direct Investment (PII), liberal investment policy, economic drivers, entrepreneurship, arbitration.

KIRISH.

O‘zbekiston Respublikasida investitsiya sohalarini boshqarishning o‘ziga xos jihatlari mamlakatning rivojlanayotgan iqtisodiy manzarasini va hukumatning ham mahalliy, ham xorijiy investorlar uchun qulay muhit yaratishga intilishini aks ettiradi.

Investitsiya siyosati – O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida va uning alohida tarmoqlarida investitsiyalarning zarur darajasini va tuzilmasini ta‘minlashga, investitsiya faoliyati subyektlarining investitsiya manbalarini topishga va ulardan foydalanishning ustuvor tarmoqlarini aniqlashga yo‘naltirilgan investitsiyaviy faolligini oshirishga doir o‘zaro bog‘liq tadbirlar majmuidir. [1]

Bugungi kundagi O‘zbekiston Respublikasining investitsiya siyosati – bu davlat tomonidan investitsiyalar jalb qilishga qaratilgan, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanishi zarur bo‘lgan ustuvor, birinchi navbatdagi yo‘nalishlarni belgilab olish orqali amalga oshiriladigan chora-tadbirlar tizimi; investorlar uchun qulay investitsiya muhiti yaratish va ular tomonidan kiritilgan mablag‘lardan eng yuqori iqtisodiy samaradorlikka erishish maqsadida tegishli institutlar amal qiluvchi huquqiy bazani yaratishdir.

ASOSIY QISM.

O‘zbekiston Respublikasining "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi Qonunini samarali ijro etilishi uchun investorlar bilan Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi, hokimliklar, xorijdagi diplomatik vakolatxonalar va tijorat banklari rahbarlari o‘rinbosarlaridan iborat bo‘lgan davlat hokimiyat organlari hamkorligining 4 bosqichli mexanizmi muvaffaqiyatli yo‘lga qo‘yilgan. Ushbu mexanizm investorlarning barcha so‘rovlariga tezkor javob qaytarish va qonunda nazarda tutilgan chora-tadbirlar amalga oshirilishining samaradorligini kerakli tarzda nazorat qilish imkonini beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada guruhlash, taqqoslash, tahlil va sintez usullaridan keng foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Jahon tajribasi shuni ko‘rsatadiki, qaysi davlat faol investitsiya siyosatini yuritgan bo‘lsa, o‘z iqtisodiyotining barqaror o‘shishiga erishgan. Shu sababli ham investitsiya – bu “iqtisodiyot drayveri”, desak, mubolag‘a bo‘lmaydi. Investitsiya

bilan turli soha va tarmoqlarga, hududlarga yangi texnologiyalar, ilg'or tajribalar, yuksak malakali mutaxassislar kirib keladi, tadbirkorlik jadal rivojlanadi. [2]

Bugungi kunda O'zbekiston Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki, Islom taraqqiyot banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki, Osiyo infratuzilma investitsiyalari banki kabi yirik xalqaro moliya institutlari va tashkilotlari bilan yaqin hamkorlikni yo'lga qo'ygan.

2022-yilga kelib, mamlakat iqtisodiyotiga investitsiya kiritgan mamlakatlar soni 50 dan ortdi. Ularning orasida Rossiya, Xitoy, Turkiya, Germaniya, Janubiy Koreya kabi mamlakatlar yetakchilik qilmoqda.

Mamlakatga kiritilayotgan xorijiy investitsiyalar va kreditlar hajmi 2017-yilda 3,3 milliard dollarni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yil yakunida ushbu ko'rsatkich uch barobar ortib, 9,8 milliard dollarga yetdi.

Buning natijasida xorijiy investitsiyalar va kreditlarning jami investitsiyalardagi ulushi 23,8 foizdan 40,5 foizgacha ortdi.

Shu bilan birga, to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar va kreditlar hajmi 2017-yilda 2,5 milliard dollarni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilga kelib 3,4 barobar oshib 8,5 milliard dollarga yetdi. Ularning jami investitsiyalardagi ulushi esa 17,7 foizdan 35,4 foizgacha oshdi.

Xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar va tashkilotlar soni ham yil sayin ortib bormoqda: 2017-yilda 5,5 mingtani tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilga kelib ularning soni 15,8 mingtaga yetdi. Buning 6,4 mingtasi qo'shma korxonalar, 9,3 mingtasi to'liq xorijiy korxonalar hisoblanadi.

Chet el kapitali ishtirokidagi korxonalarning 30,5 foizi savdo, 27,5 foizi sanoat, 8 foizi qurilish, 4,8 foizi qishloq xo'jaligi, 4,1 foizi yashab turish va ovqatlanish muassasalari, 2,9 foizi saqlash va tashish, 4,8 foizi aloqa va axborot yo'nalishlarida, 17,4 foizi boshqa sohalarda faoliyat yuritmoqda. [3]

Asosiy e'tiborimizni qaratadigan qonun bu, shubhasiz, O'zbekiston Respublikasining 2019-yi 25-dekabrda O'RQ-598-son "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida" gi Qonunidir. Ushbu qonun "Xorijiy investitsiyalar to'g'risida", "Investitsiya faoliyati to'g'risida" gi va "Chet ellik investorlar huquqlarining kafolatlari va himoya qilish chora-tadbirlari to'g'risida" gi qonunlarning asosiy qoidalarini o'zida mujassam etgan yagona hujjat bo'lib xizmat qiladi, ularning barchasi qonun kuchga kirgandan keyin o'z kuchini yo'qotgan. Mazkur qonunda investitsiyalar, investitsiya faoliyati, investor, investitsiya faoliyati ishtirokchisi hamda reinvestitsiyalar kabi tushunchalarga ta'rif berib o'tilgan. Bundan tashqari qonunda investitsiyalarning turlari, investitsiyalarni

amalga oshirish shakllari, investisiya resurslari, investisiya faoliyati sub'ektlari, investitsiya faoliyati ob'ektlari, investorning huquqlari, investorning majburiyatlari, investitsiya faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish, investitsiya loyihalari ekspertizasi, investitsiya fondlari, investitsiya faoliyati sub'ektlari huquqlarining kafolatlari, investitsiyalarni himoya qilish, mablag'lardan foydalanish kafolatlari, investitsiyalarning qo'shimcha kafolatlari va himoya qilish choralari, investitsiya faoliyatini cheklab qo'yish, to'xtatib turish yoki tugatish, investitsiya faoliyati to'g'risidagi qonun hujjatlarini buzganlik uchun javobgarlik hamda investitsion munosabatlarga oid nizolarni hal etish masalalari haqida ma'lumot berib o'tilgan. Ushbu Qonunning maqsadi chet ellik hamda mahalliy investorlar tomonidan amalga oshiriladigan investitsiyalar va investitsiya faoliyati sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat.

Qonunga muvofiq, investitsiyalar va investitsiya faoliyatining asosiy prinsiplari quyidagilardan iborat: qonuniylik; oshkoralik va ochiqlik; investitsiya faoliyatini amalga oshirish erkinligi; adolatlilik va investitsiya faoliyati subyektlarining tengligi; investorlarga nisbatan kamsitishga yo'l qo'ymaslik; investorlarning vijdonliligi prezumpsiyasi.

Investitsiya sohasini huquqiy tartibga solishda xalqaro tajribaga nazar tashlaydigan bo'lsak, Singapur davlatini misol qilib olsak bo'ladi.

Singapurning qonunchilik bazasi va davlat siyosati odatda xorijiy investorlar uchun qulaydir. Xorijiy investorlar qo'shma korxonalariga kirishlari yoki boshqaruv nazoratini mahalliy manfaatlariga topshirishlari shart emas, mahalliy va xorijiy investorlar bir xil asosiy qonunlarga bo'ysunadilar. Ba'zi tarmoqlarda tartibga soluvchi talablardan tashqari, turli rag'batlantirish sxemalariga muvofiqlik tegishli davlat organlari tomonidan belgilangan mezonlarga javob beradigan investitsiya takliflariga bog'liq. Singapur qayta investitsiya qilish yoki daromad yoki kapitalni repatriatsiya qilishda hech qanday cheklovlar qo'ymaydi. Xalqaro arbitraj va vositachilik markazlari hamda xo'jalik sudini o'z ichiga olgan sud tizimi shartnomalarning muqaddasligini ta'minlaydi va qarorlar odatda shaffof va samarali ijro etiladi.

Iqtisodiy Rivojlanish Kengashi (EDB) Singapurda xorijiy investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha yetakchi agentlikdir. EDB investitsiyalarni rag'batlantirish va sanoatni rivojlantirishni o'z zimmasiga oladi hamda axborot bilan ta'minlash hamda mahalliy va xalqaro investitsiyalar uchun davlat imtiyozlarini joriy etish va ulardan foydalanishni osonlashtirish orqali xorijiy va mahalliy biznes bilan hamkorlik qiladi. Hukumat EDB orqali investorlar bilan yaqin hamkorlik qiladi, bu

esa infratuzilma va davlat xizmatlarining samarali va raqobatbardoshligini ta'minlash uchun boshqa davlat organlariga fikr-mulohazalarni taqdim etadi.

Singapurning xorijiy investitsiyalar uchun umumiy ochiqligidan istisnolar milliy xavfsizlik uchun muhim deb hisoblangan tarmoqlarda, jumladan telekommunikatsiya, radioeshittirish, mahalliy axborot vositalari, moliyaviy xizmatlar, yuridik va buxgalteriya xizmatlari, portlar, aeroportlar va mulkka egalik qilishda mavjud. Singapur qonunchiligiga ko'ra, ta'sis ustavida chet ellik shaxslarning bunday korxonalariga egalik huquqini cheklaydigan aksiyalar ulushi chegaralari bo'lishi mumkin. [4]

Agar O'zbekiston Respublikasining keyingi qonunchiligi investisiya kiritish sharoitlarini og'irlashtirsa, xorijiy sarmoyadorlarga nisbatan investisiya kiritilgan vaqtdan boshlab 10 yil davomida investisiya kiritilgan muddatda amal qilgan qonunchilik qo'llaniladi. Xorijiy sarmoyador o'z xohishiga qarab yangi qonunchilikning investisiya kiritish sharoitlarini yaxshilovchi qoidalaridan foydalanish huquqiga ega. Bunda investisiya kiritish sharoitlarini og'irlashtiruvchi jihatlarni qonunchilikka o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish, shuningdek quyidagilarni ko'zda tutuvchi O'zbekiston Respublikasining yangi qonunchilik hujjatlarining qabul qilinishi hisoblanadi:

— xorijiy sarmoyadorlarga to'lanadigan dividendlar shaklidagi daromadlar solig'i hajmi (stavka)ni oshirish;

— repatriatsiya bilan bog'liq tartib-taomillarni murakkablashtiruvchi yoki xorijiy sarmoyadorlarning O'zbekiston Respublikasi tashqarisiga o'tkazilayotgan daromadlari (foyda) hajmini kamaytiruvchi qo'shimcha talablarni kiritish, Xorijiy investorning mablag'larini xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonaning tonlovga layoqatsizligi va bankrotligi yoki kreditorlarning xuquqlarini ximoya qilish, jinoiy yoki ma'muriy huquqbuzarliklarni sodir etish xollari bo'yicha xorijiy investorning mablag'larini qaytarish vakolatli davlat organi tomonidan chet ellik investorning mablag'larini to'xtatib turish xollari bundan mustasno yoki chet el investoring bundan repatriatsiya sud yoki arbitraj qaroriga binoan;

— investisiya kiritish hajmiga doir miqdor cheklovlari va xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalariga xorijiy investitsiyalarning minimal hajmini oshirish shaklidagi investisiya hajmiga doir boshqa qo'shimcha talablar kiritish;

— xorijiy sarmoyadarning korxonalar ustav jamg'armasi (ustav kapitali)da hissali qatnashishi bo'yicha cheklovlar kiritish;

— xorijiy investorlar – jismoniy shaxslar uchun vizalar rasmiylashtirish va ular muddatini uzaytirish bilan bog‘liq tartib-taomillar, shuningdek chet el investitsiyalari kiritish bo‘yicha boshqa qo‘shimcha talablarni kiritish.

Shuningdek, tadbirkorlarni va investitsiya loyihalari tashabbuskorlarini amaliy qo‘llab-quvvatlashga katta e‘tibor qaratilmoqda. Ushbu yo‘nalishdagi eng yorqin misol - bu 2020 yilda tuzilgan eksport va investitsiyalarni rivojlantirish masalalari bo‘yicha Hukumat komissiyasining faoliyati bo‘lib, uning vazifalariga tadbirkorlar va eksportchilar bilan yaqin hamkorlik qilish, pandemiya tufayli yuzaga kelgan cheklovlar bilan bog‘liq muammolarni taxlil qilish, shuningdek, har bir tadbirkorlik subyekting muammosini hal qilishda individual yondashuv asosida tezkor va samarali yechimlarni ishlab chiqish va amalga oshirish kiradi.

O‘tgan yil yakuni bo‘yicha Komissiya a‘zolarining joylarga chiqqan holda olib borgan faoliyati natijasida 98 mingdan ortiq korxonalar faoliyati manzilli tartibda o‘rganildi va natijada 5902 ta korxonalarning 6235 ta muammoli masalalari aniqlandi. Muammolarning har biri tegishli vazirliklar, idoralar, tijorat banklari, mahalliy hokimiyat organlari va Respublikaning xorijdagi diplomatik vakolatxonalari bilan yaqin hamkorlikda hal etildi. [5]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, xorijiy investitsiyalarga oid huquqiy tizimni tartibga solish xorijiy investitsiyalar uchun qulay muhit yaratish uchun muhim ahamiyatga ega. Aniq va shaffof sarmoyaviy me‘yoriy-huquqiy hujjatlar, mustaqil sud tizimi, mustahkam me‘yoriy-huquqiy baza va mulk huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini o‘rnatish orqali mamlakatlar xorijiy sarmoyalarni jalb etishi, o‘z iqtisodiyotining o‘sishi va rivojlanishiga hissa qo‘shishi mumkin. Yaxshi boshqariladigan huquqiy tizim xorijiy sarmoyadorlarga mezbon davlatga sarmoya kiritish uchun zarur bo‘lgan ishonch va xavfsizlikni ta‘minlaydi, natijada investorlar uchun ham, qabul qiluvchi iqtisodiyot uchun ham foyda keltiradi.

Rivojlangan mamlakatlarning tajribasi, bosib o‘tgan yo‘li, iqtisodiy rivojlanishni ta‘minlash yo‘lida mamlakatning investitsion muhitni sog‘lomashtirish borasida qabul qilgan qonunlari, ishlab chiqqan qarorlarini o‘rganish, investitsiyalari kengroq jalb etish bo‘yicha ishlab chiqqan usul va uslublarning kerakli jihatlarini O‘zbekiston sharoitiga tatbiq etish muhim masalalardan hisoblanadi. Zero, to‘plangan tajribalarni mamlakatning o‘ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda tatbiq etilishi, tavakkalchilikni pasaytirishga, mavhumlikni oldi olinishiga, yuqori samaradorlikning ta‘minlanishiga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasi qonuni. O‘RQ-598, 25.12.2019. 3-modda, 3-qism.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2018 yil 28 dekabrda “2019 yilda mamlakatimizni rivojlantirishning eng muhim ustuvor vazifalari to‘g‘risida”gi Parlamentga Murojaatnomasidan.
3. O‘zbekistonga kiritilayotgan xorijiy investitsiyalar hajmi tahlil qilindi <https://daryo.uz>
4. 2023 Investment Climate Statements: Singapore <https://www.state.gov/reports/2023-investment-climate-statements/singapore/>
5. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va O‘zbekistonning investitsiya jozibadorligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar <https://miit.uz>